

Ademhaling na dwarslaesie

Karin Postma, fysiotherapeut/onderzoeker

NVDG basiscursus, november 2022

Inhoud

Ademhaling

Na dwarslaesie

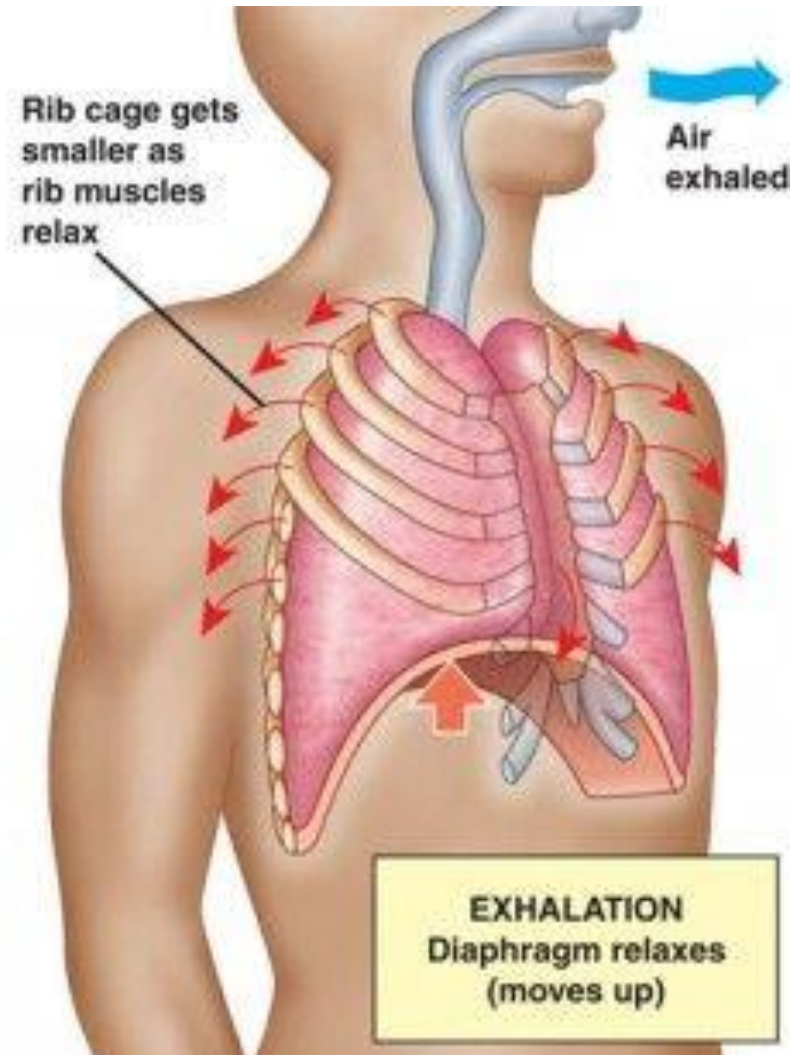
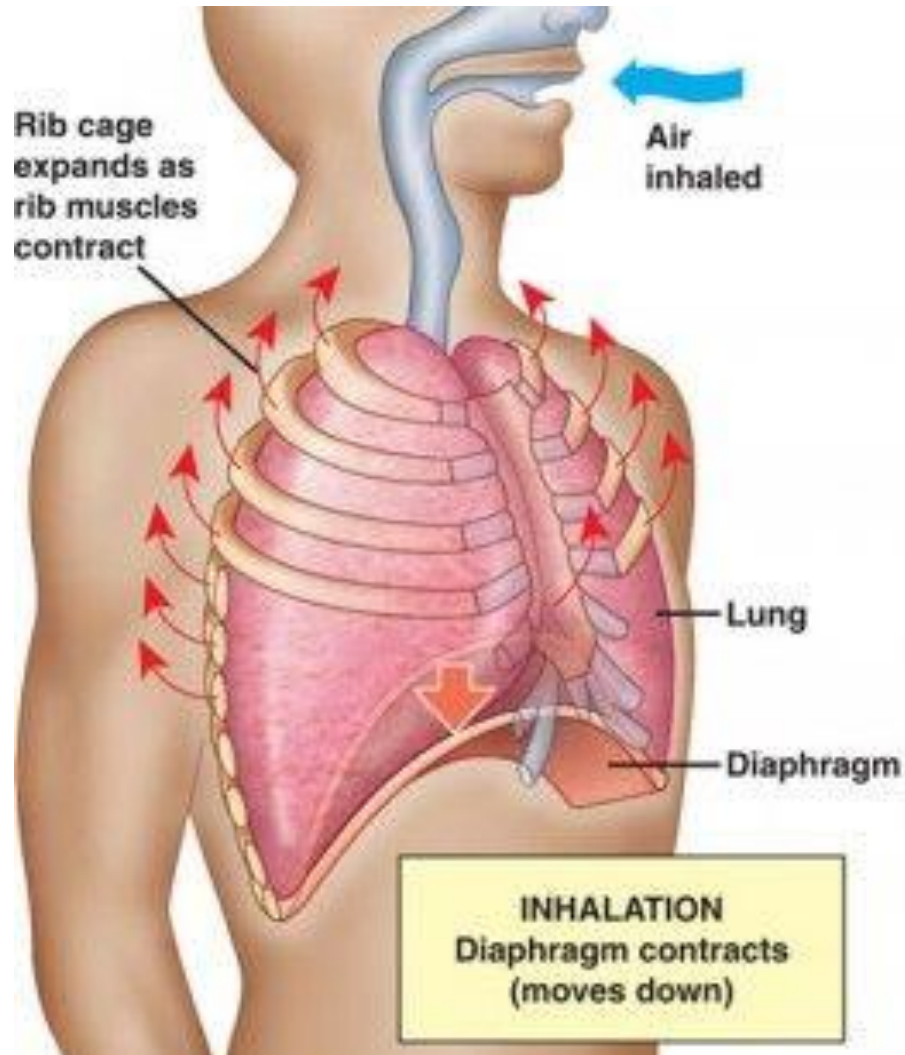

Onderzoek

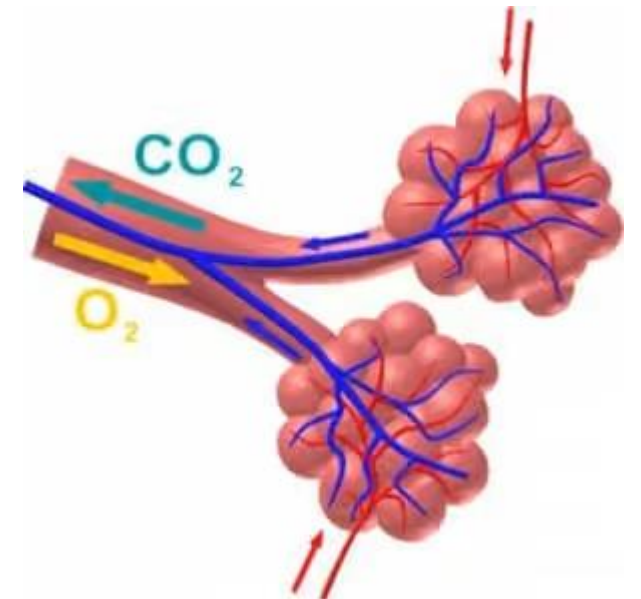

Behandeling

Ademhaling

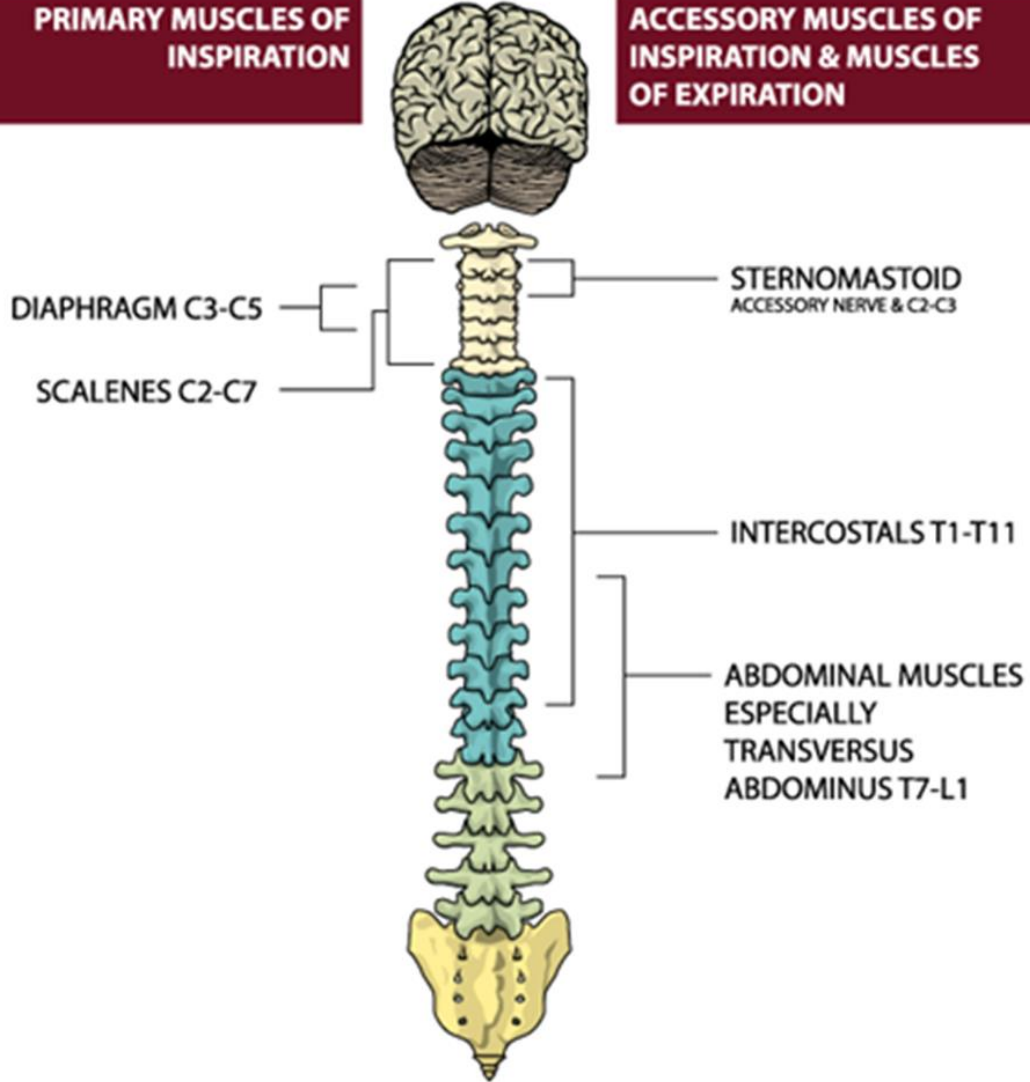

- In rust
- Inspanning
- hoest

PRIMARY MUSCLES OF INSPIRATION

ACCESSORY MUSCLES OF INSPIRATION & MUSCLES OF EXPIRATION

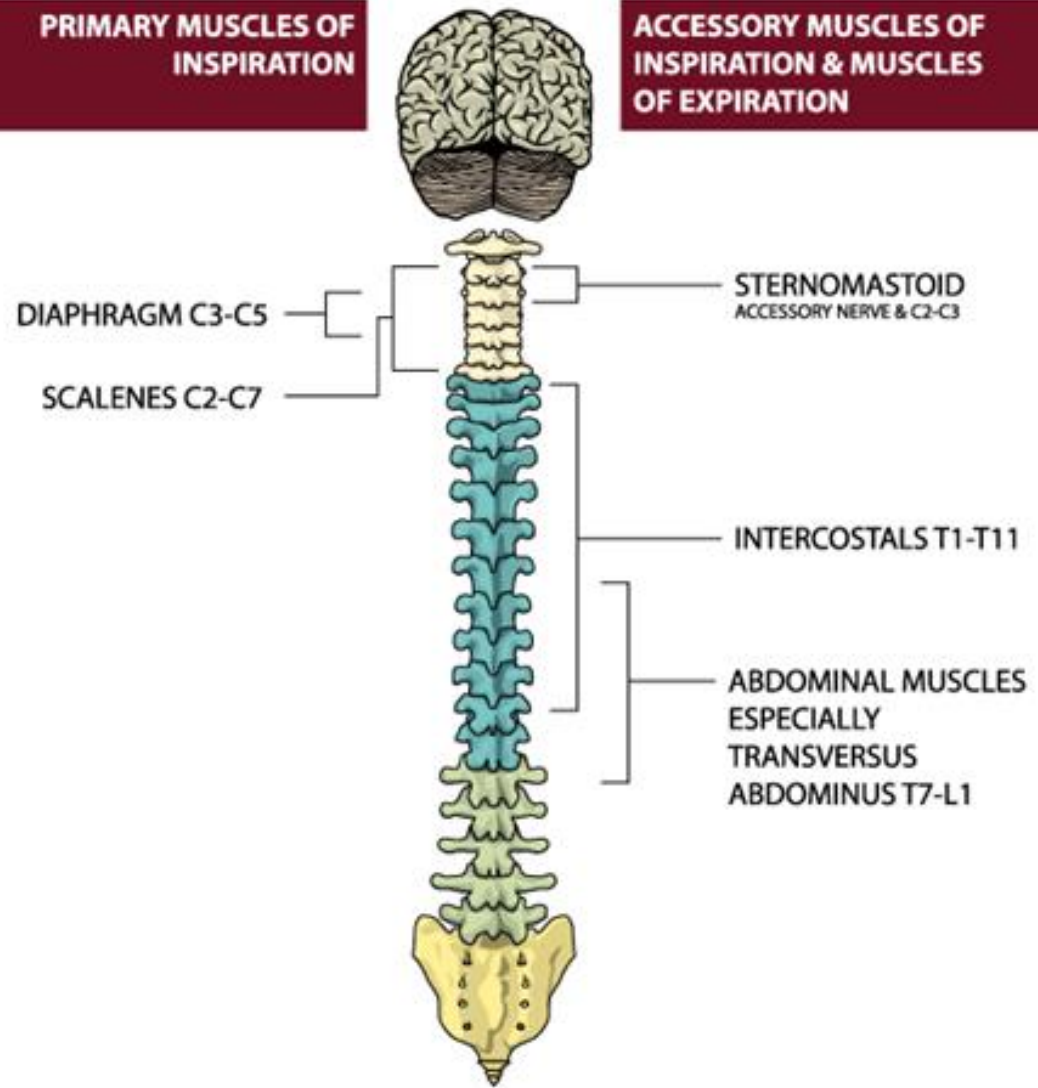
Ademhaling na dwarslaesie

+ trauma/ comorbiditeit

+ premorbide aandoeningen

PRIMARY MUSCLES OF INSPIRATION

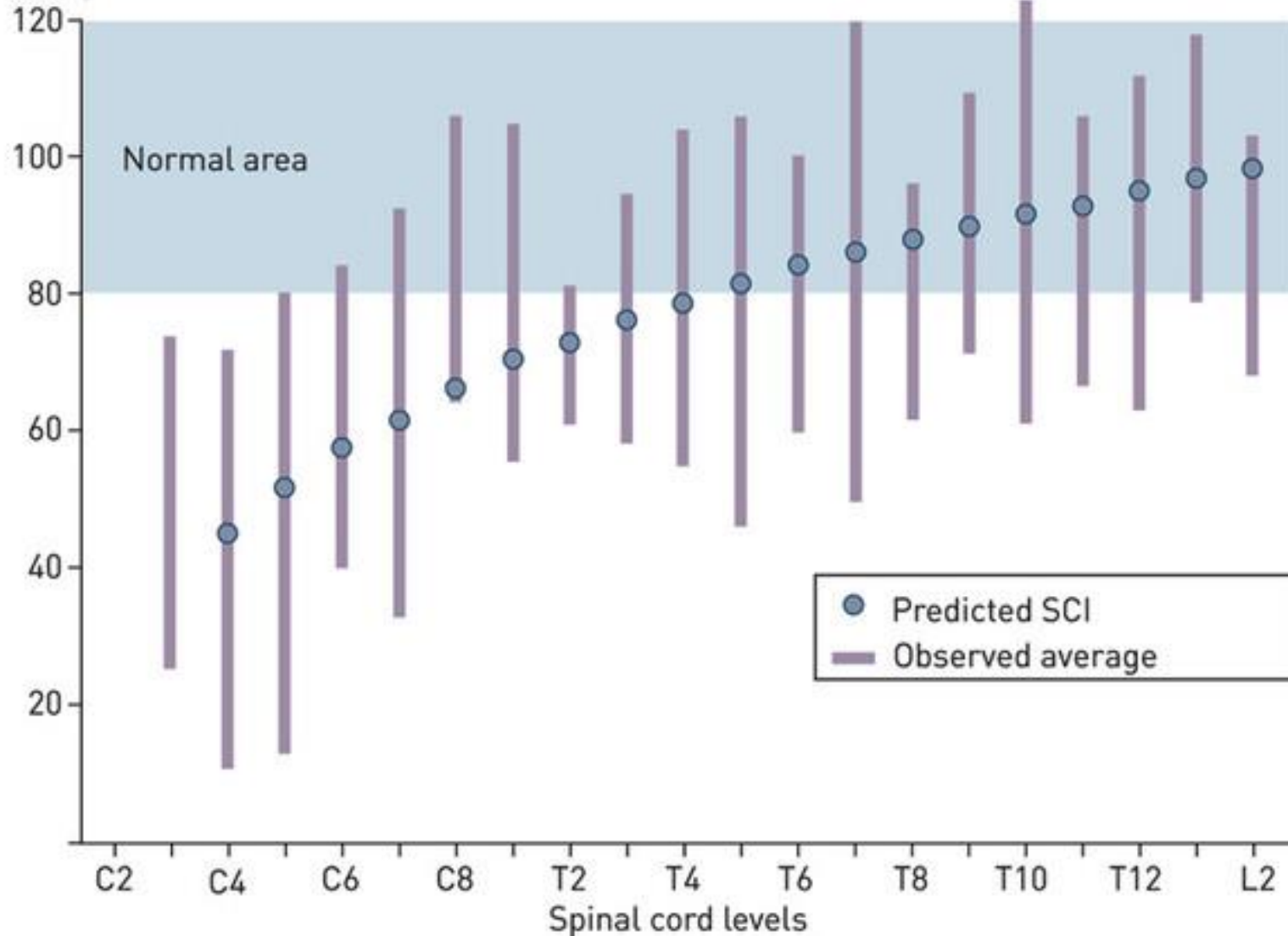
ACCESSORY MUSCLES OF INSPIRATION & MUSCLES OF EXPIRATION

Functioneren

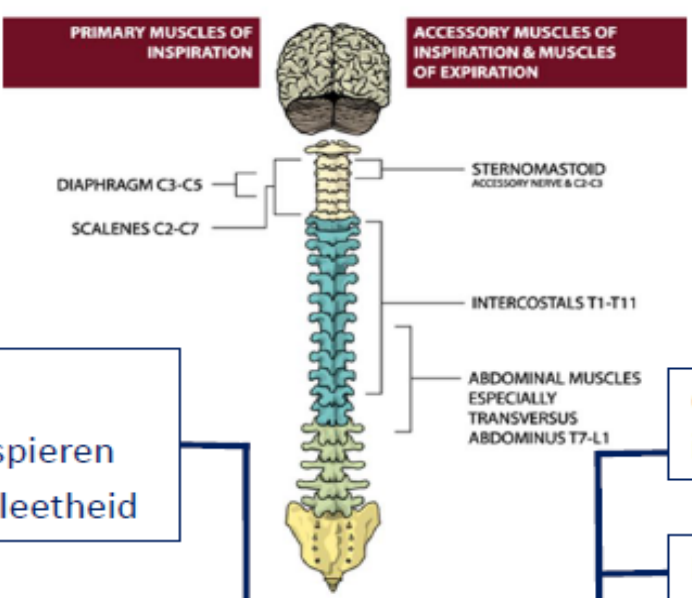
- C2 en hoger: beademing
- C3-C4: beademing afbouwen
- C5 en lager: beperkte longvolumes - passieve expiratie
- T1-T12: beperkte hoestkracht
- L1 en lager: geen beperkingen

FVC (% predicted)

- Long capaciteit ↓
- Inademingskracht ↓
- Hoestkracht ↓

- Slaapapneu

- **COMPLICATIES**

Dwarslaesie

Motorische uitval

- (hulp) ademhalingspiers
- Laesiehoogte/compleetheid

Sympaticus ↓

Comorbiditeit ribfracturen, lokale immobilisatie, inactiviteit

Premorbide aandoeningen astma, COPD, obesitas, roken

slikken

canule

zit/lichouding

(diep) inademen ↓ + hoest ↓

Thorax rigiditeit

Compliantie longen ↓

Prevalentie 25-45%

Slaapapneu

Hypoventilatie $O_2 \downarrow, CO_2 \uparrow$

Sputumretentie, atelectase

Longarts/CTB

Pneumonie

Prevalentie 36-83%

(nachtelijke) beademing

Behandelen / Preventie

Hoog risico op respiratoire complicaties!

⇒ In kaart brengen respiratoire functie

→ bij *alle* patiënten Th12 en hoger

⇒ Streven naar

- optimale ventilatie
- optimale longfunctie
- optimale kracht (hulp) ademhalingsspieren
- effectieve hoest
- veilig slikken

Onderzoek

⇒ In kaart brengen respiratoire functie

→ bij *alle* patiënten Th12 en hoger

Onderzoek

- Status: comorbiditeit, longconditie
- Anamnese: premorbide situatie, klachten, sputum
- Observatie: adempatroon in rust, diepe inademing, hoest, spraak
- Testen: Spirometrie, MIP, PCF
- Overig: (nachtelijke) SpO₂, poly(somno)grafie, Slikfunctie, X-foto

Tekenen van ...

Respiratoir falen: rusteloosheid, angstig, bleke gelaatskleur, blauwkleuring mondslijmvliezen, snelle oppervlakkige ademhaling, algehele malaise/moeheid, overdag slaperig, hoofdpijn, verhoogde zweetsecretie, myocloniën

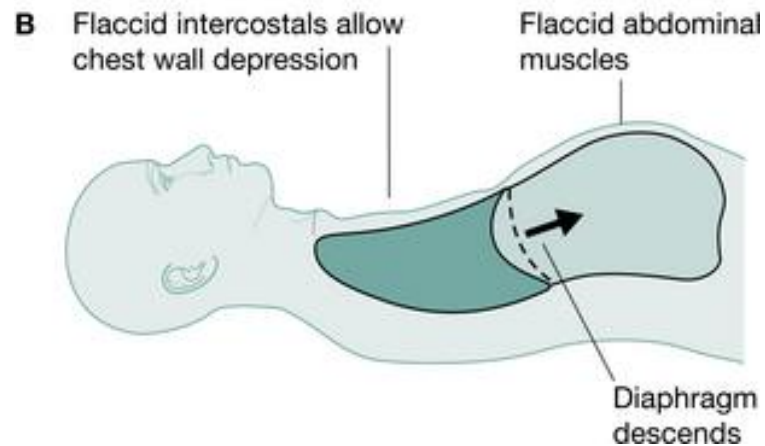
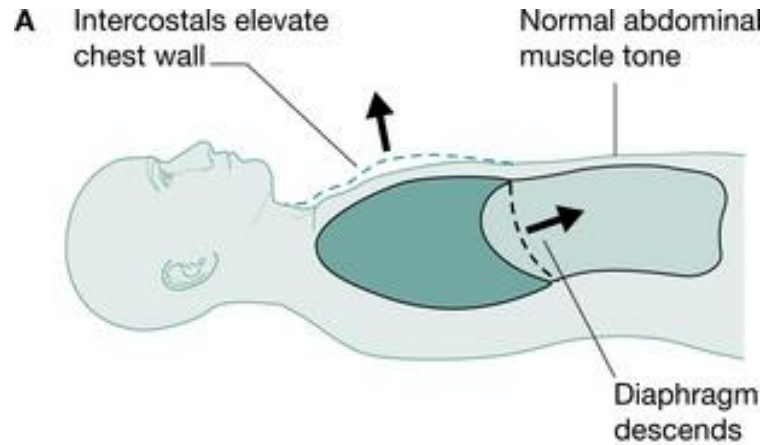
Slaapapneu

- Nacht: onregelmatig ademen, wakker worden, snurken
- Dag: moe wakker worden, hoofdpijn, concentratie

Pneumonie

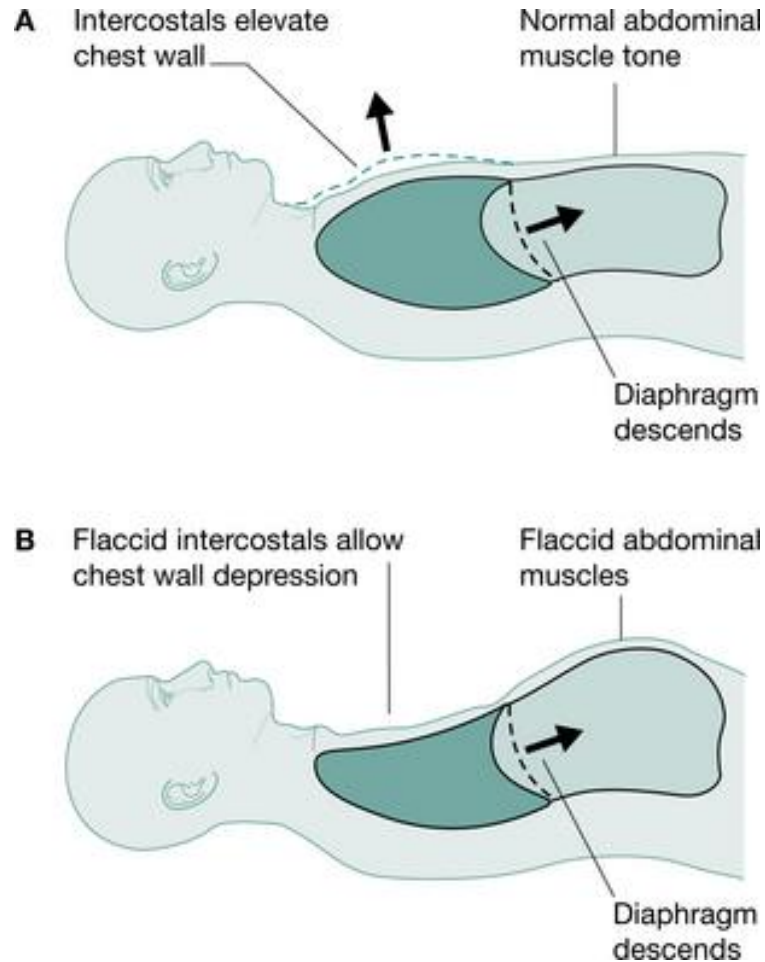
- Snelle oppervlakkige ademhaling

Observatie in lig

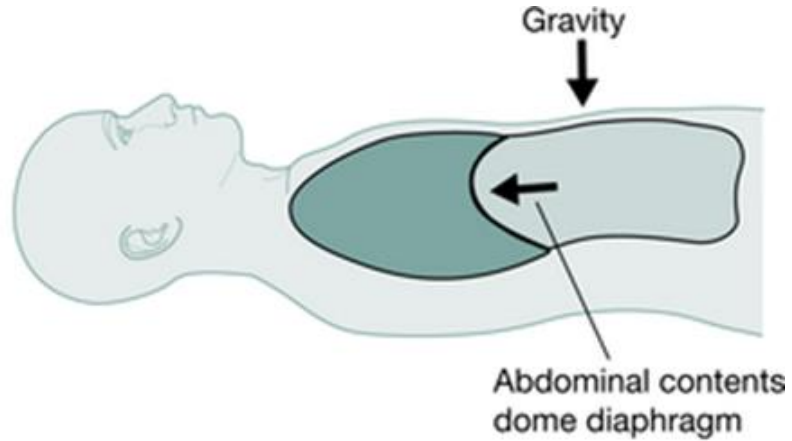
- Spraak
- Ademfrequentie en ritme
- In rust & bij diep inademen:
  - Beweging buik en thorax
  - Activiteit nekspieren
- Hoest
- Spierfunctie
  - buikspieren & pectoralis

Observatie in lig

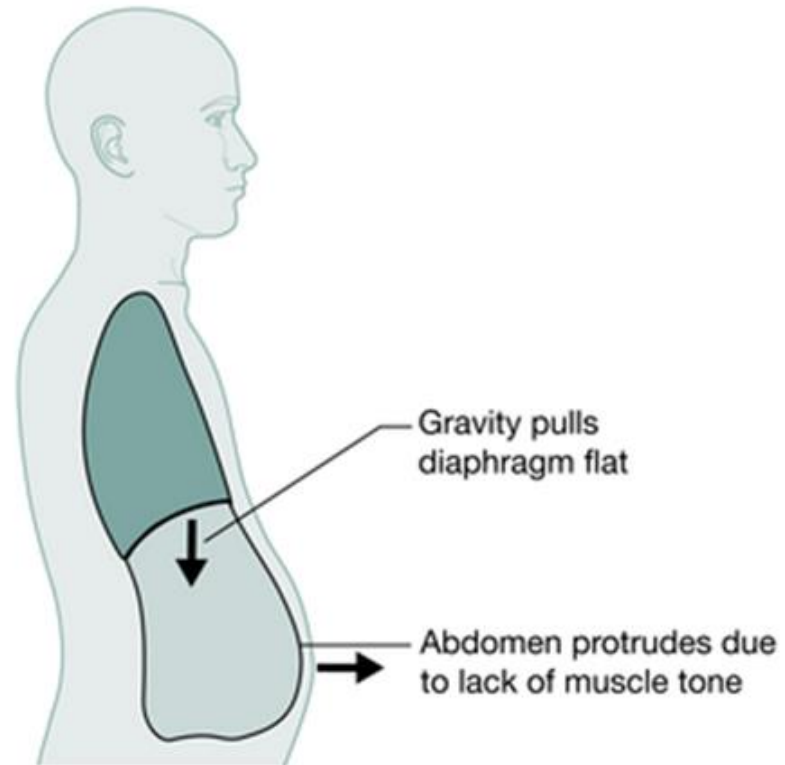

- Hypotone buikwand (B)
  - Slappe thorax → paradoxaal intrekken thorax
  - Stugge thorax → geen thorax beweging
- Lage/ incomplete laesie → thorax expansie

A

B

In zit ...

- Diafragma ↓
- FVC zit << FVC lig
- Spraak ↓
- Hoest ↓

Buikspieren ook een rol bij inademen!

Hoest

- Normale hoest:

- 2½ liter inademen
- Glottis dicht
- Kracht buik/borstspieren
- Glottis open
- Flow: 6 -20 liter/sec

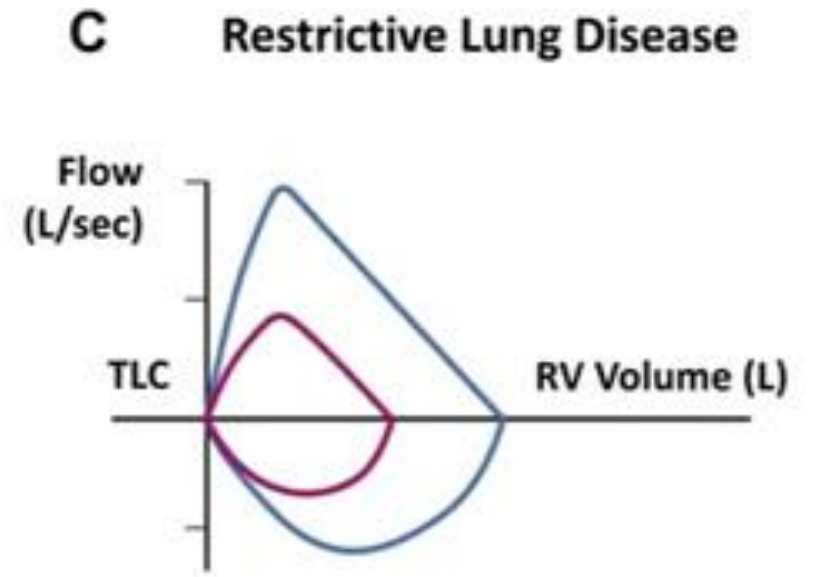
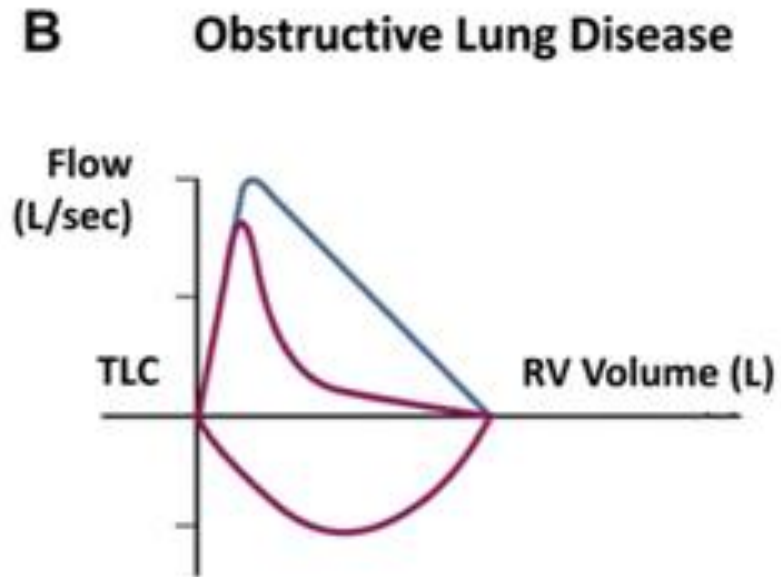
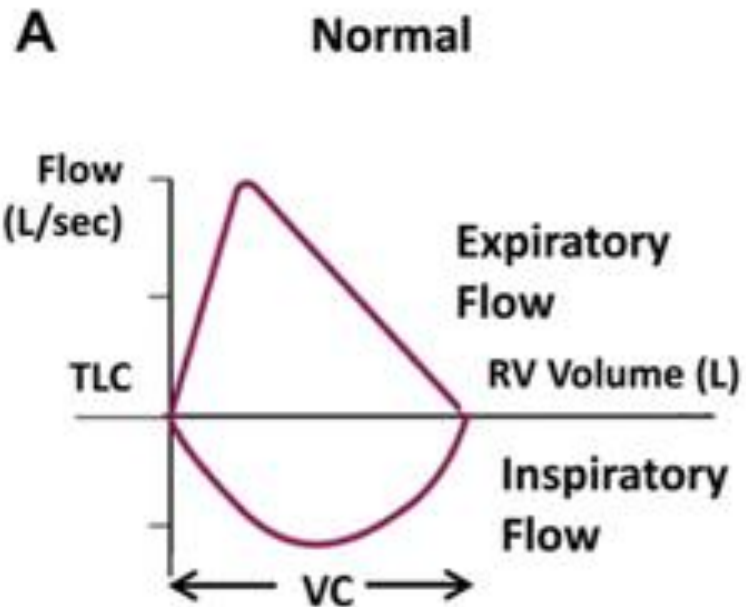
- Bij dwarslaesie:

- 1 - 2 liter
- Glottis dicht
- Weinig/geen
- Glottis open
- Flow: 2-5 liter/sec

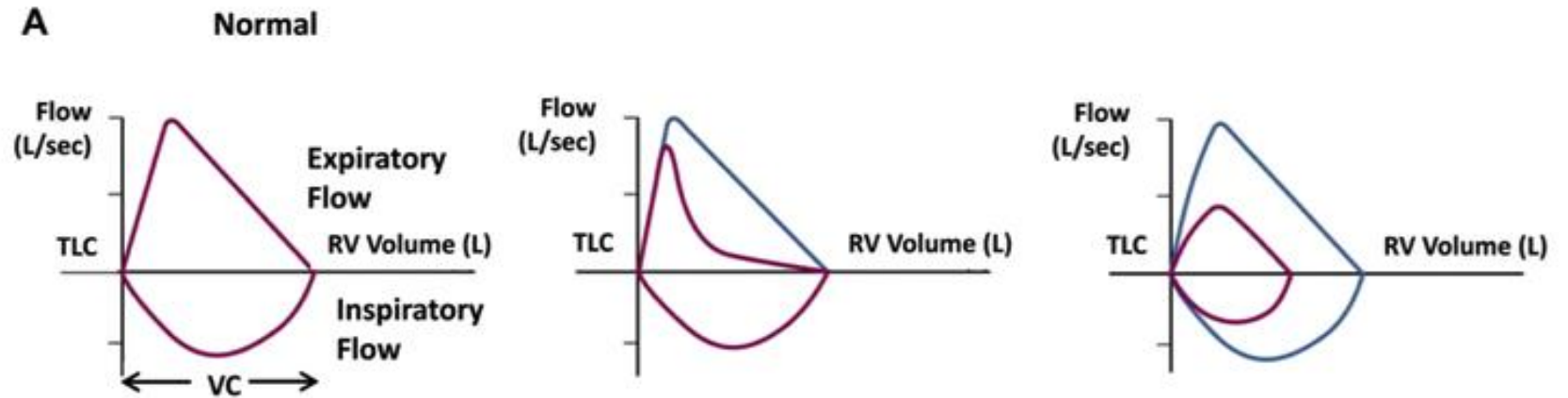
Spirometrie

FVC, FEV₁, PEF, PCF

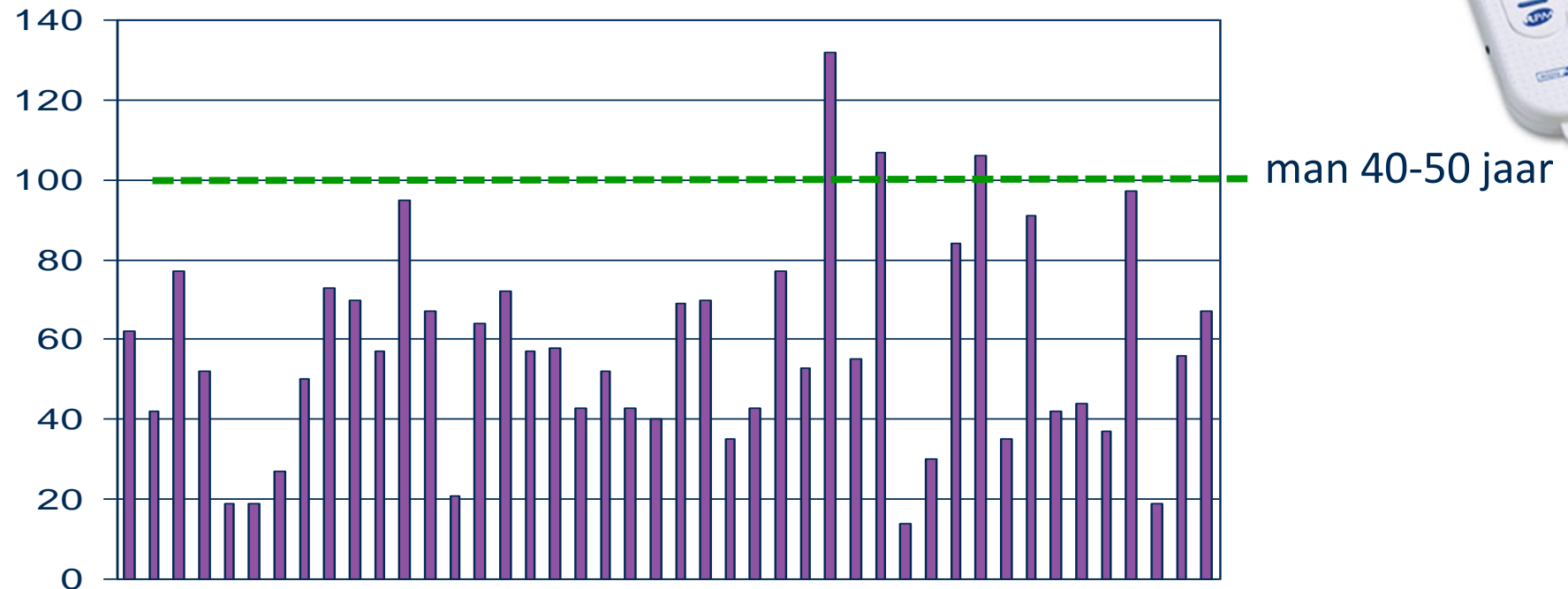
Test resultaat

- Vorm curve
- FVC
- FEV₁
- FEV₁/FVC
- PEF (L/min of L/sec)

- % voorspelde waarde o.b.v. geslacht, leeftijd, lengte

MIP: inadempierkracht

N=40, recente dwarslaesie, klinische revalidatie, FVC < 80%

Median (IQR): 55.5 (40.5 – 71.5) cm H₂O

26 mensen met MIP < 60 cm H₂O: 81% tetraplegie en 42% AIS AB

Behandeling

RJNDAM

Behandeling

- Gericht op:
  - Bij luchtweginfectie: sputummobilisatie + ventilatie long optimaliseren
  - Preventief: voorkomen luchtwegcomplicaties
- Multimodaal &
- Multidisciplinair

Voorbeeld intensieve dagelijkse longzorg

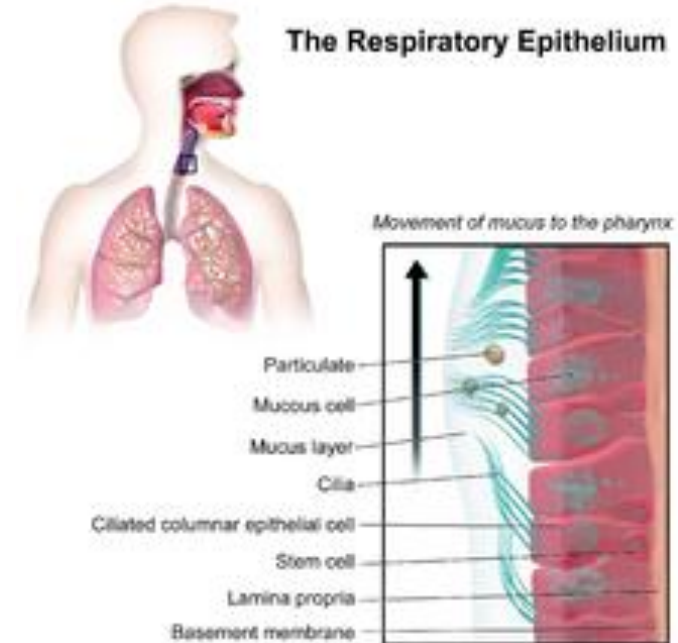
- 3x per dag:
  - Vernevelen
  - Airstacken (5x)
  - Airstacken + geassisteerd hoesten
  - Herhalen totdat alle slijm is opgehoest
  - Evt. uitzuigen via canule
- Tussendoor rust, om vermoeidheid patiënt te voorkomen
- Tussendoor, op aangeven van patiënt, geassisteerd hoesten
- Patiënt oefent zelf tussendoor met diepe inspiratie en vasthouden

Passieve mobiliteit thorax behouden

- Houdingsinstructie (bed en stoel)
- Spreidligging armen op bed
- Rekken M. Pectoralis
- Passieve mobilisaties thorax en/of ribben
- Actief oefenen indien mogelijk

Activeren

- expiratoire luchtstroom ↑
- ademminuutvolume ↑
- sympatische activiteit ↑
- vrijkomen hormonen

- ciliaire slag ↑
- mucusviscositeit ↓
- mucustransport ↑

Ademhalingsoefeningen

Diep in > hou vast > diep in > hou vast
> adem langzaam zo ver mogelijk uit (PLB)

Incentive spirometrie (feedback)

Coach2

Triflow

Hoest-ondersteunende technieken

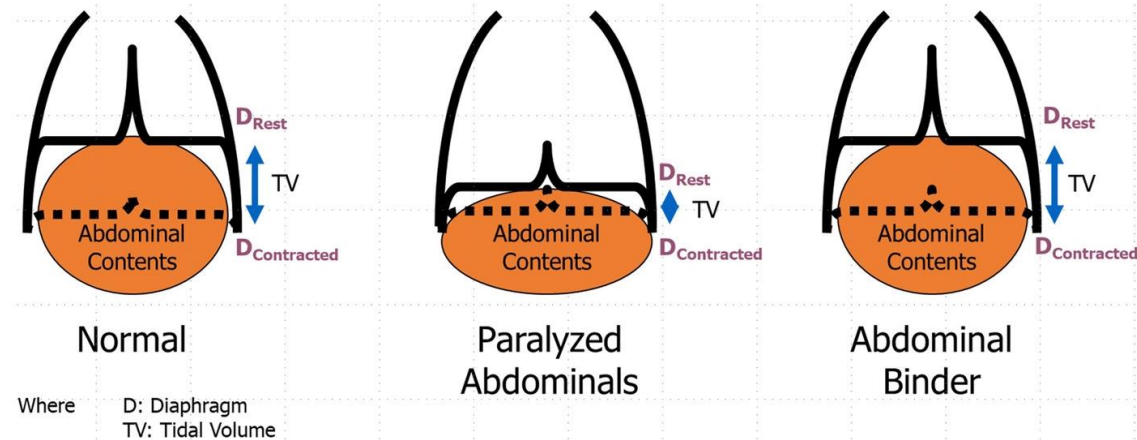
▪ Buikband,	Flow↑ 2-7%
▪ (zelf) comprimeren	50%
▪ Airstacken	50%
▪ Airstack+comprimeren	100%
▪ Hoestmachine	

*Reid et al. J Spinal Cord Med 2010. 33: 353-370
Torres-Castro et al. Spinal Cord 2014. 52:354-357
Bott et al. Thorax 2009. 64 (Suppl 1)*

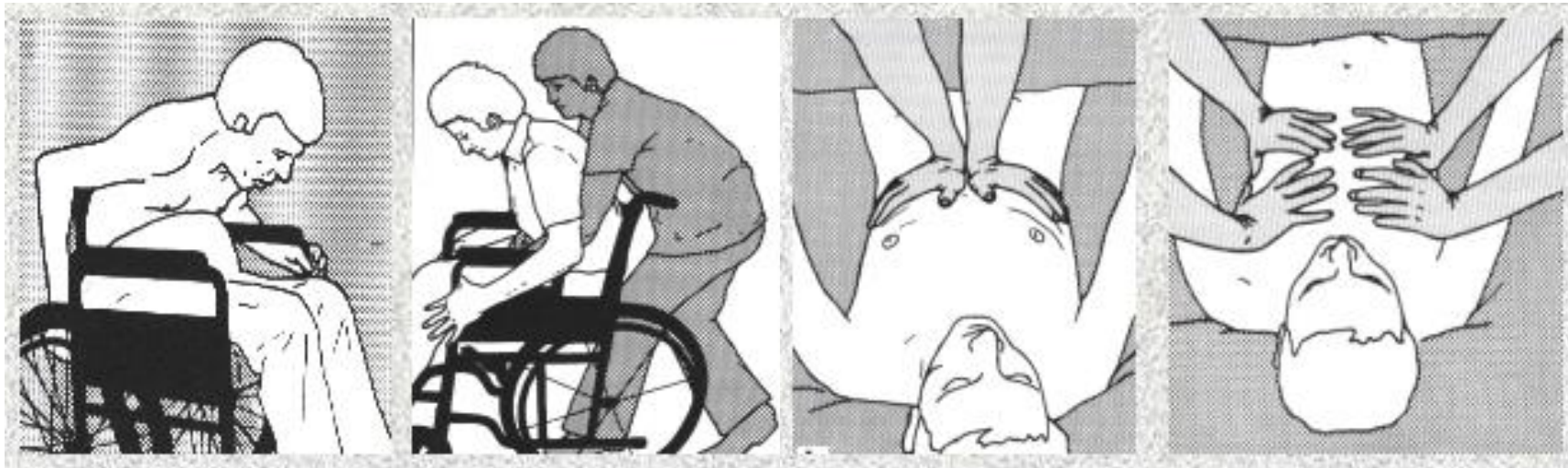
Buikband

- ondersteund diafragma in zit
- Stem, longvolume, hoest ↑

Comprimeren

Zwakke hoest

RJNDAM

Comprimeren

RJNDAM

Airstacken

- Doel: voorkomen ...
  - Stijf worden longen/ borstkas
  - Sputumretentie en atelectase
- Indicatie: niet functionele hoest of bij laag longvolume
  - PCF <270 L/min (=4,5 L/sec)
  - FVC <50% of <1,5L

Airstacken

RJNDAM

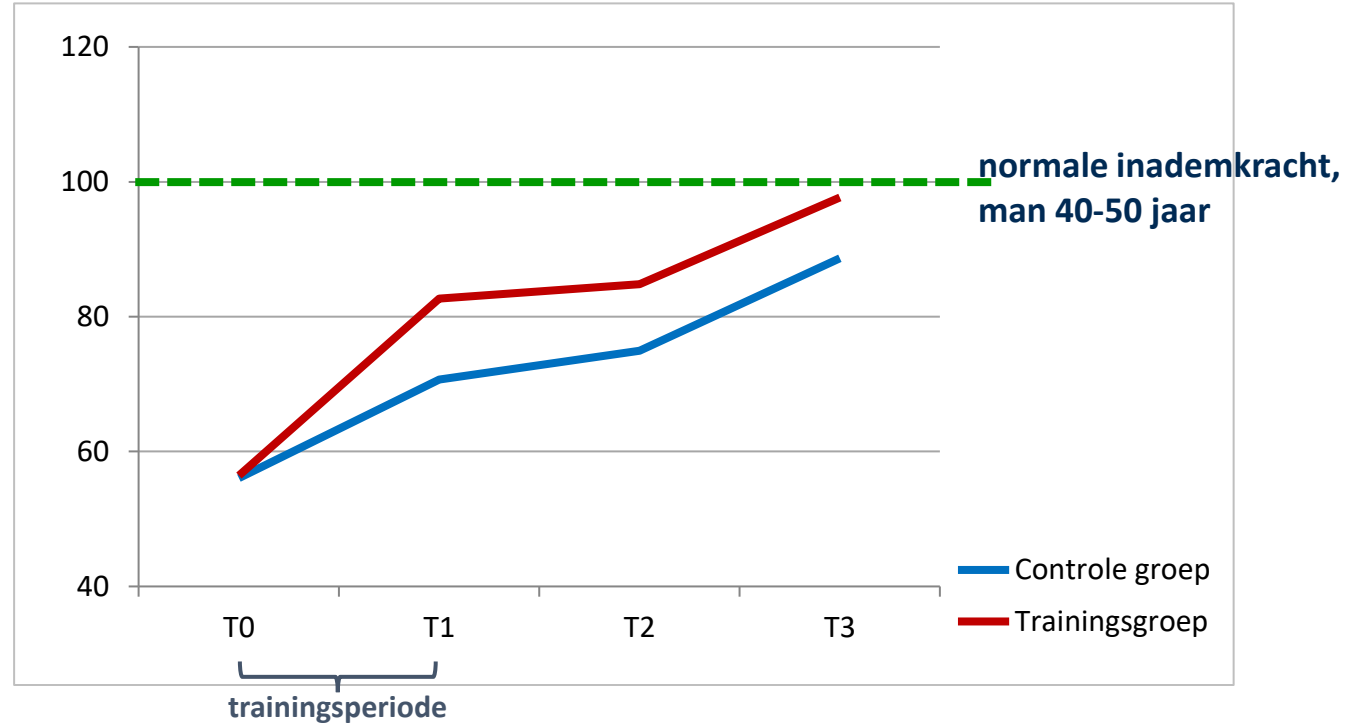

Airstacken + comprimeren

RJNDAM

Inspiratory Muscle Training (IMT)

- Inademingskracht $\uparrow$ (Postma et al. 2014)
- Inademingskracht $\leftrightarrow$ hoestflow (Postma et al. 2015)

Krachttraining

- Incomplete laesie/lage thoracale laesie:
  - Latissimus dorsi, pectoralis, buikspieren → hoest ↑
- Bij complete cervicale laesie:
  - Pectoralis pars claviculara → hoest ↑
- Training volgens algemene trainingsprincipes

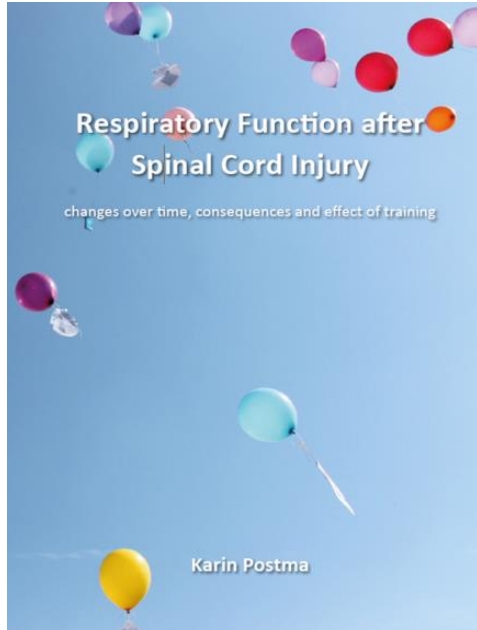
Inspiratory Muscle Training (IMT)

- Trainingsprotocol Rijndam
  - IMT threshold trainer
  - 7 x 10 hh 5 x/week
  - Start op 60% MIP
  - Regelmatig ophogen

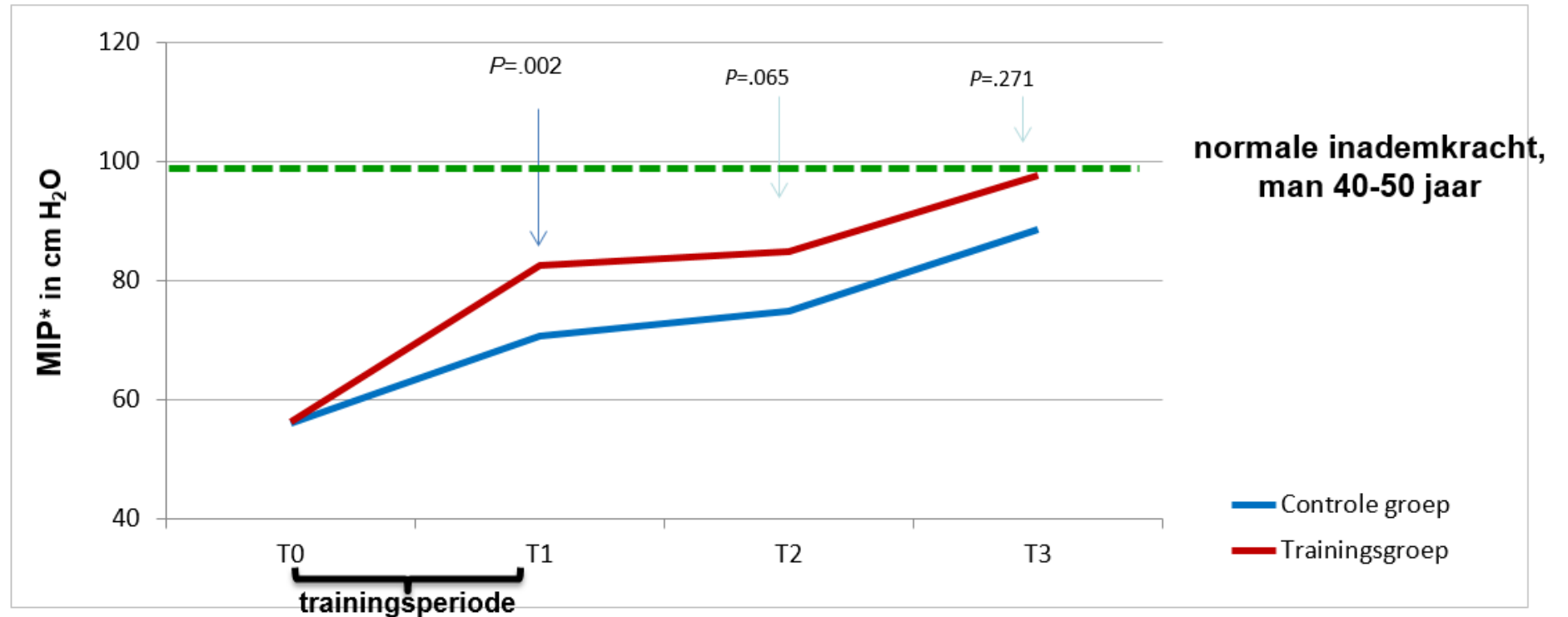
RJNDAM

RCT: positief effect op MIP

Mentale +
gezondheid

- N=40, 4 revalidatiecentra
- Inclusie: recente dwarslaesie, FVC < 80%

Andere effecten

Associatie MIP↑ <--> PCF↑ [Postma et al. J Rehabil Med 2015]

Effect Respiratory Muscle Training

[Wang et al. BioMed Research International. 2020]

- 14 studies
- IMT, EMT, combi
- FVC, VC, MVV, MIP, MEP ↑

RJNDAM

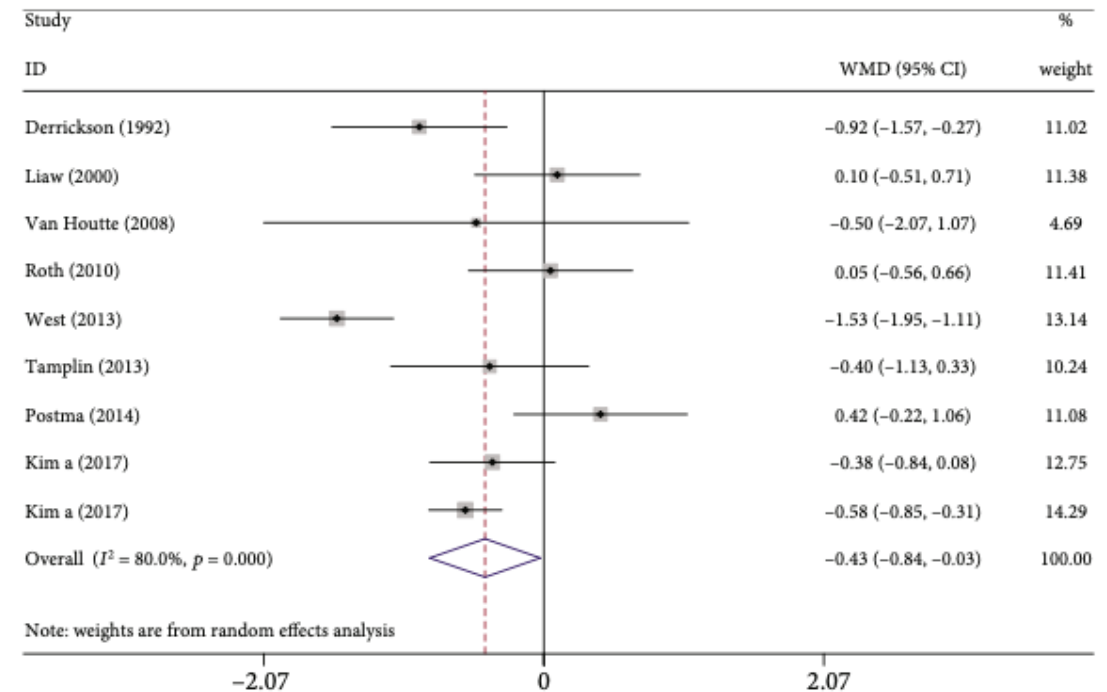

FIGURE 4: Forest plot of meta-analysis results for force vital capacity.

Slaapapneu

Pulsoxymeter (SpO₂ en Hf)

Poly(somno)grafie

CPAP - BiPAP

Eventgegevens	SpO2	Hart-	%SpO2-niveau	Events	Onder(%)	Tijd(%)
Totaal aantal events	520	216	99 - 95	4	100	99.6
Tijd in events (min)	161.2	77.5	94 - 90	19	95	85.3
Gem. eventduur (s)	18.6	21.5	89 - 85	71	90	53.1
Index (1/h)	65.0	27.0	84 - 80	240	85	26.4
% artefact	28.6	29.8	79 - 75	174	80	8.8
Aangepaste index (1/h)	91.0	38.5	74 - 70	10	75	1.8
%SpO2-gegevens			69 - 65	0	70	0.9
Basale SpO2(%)	91.0		64 - 60	1	65	0.5
Tijd (min) < 90%	182.2		59 - 55	1	60	0.1
Events < 90%	497		54 - 50	0	55	0.0
Max eenmalig < 90%	473 sec at 05:32:17		49 - 45	0	50	0.0
Minimale SpO2 (%)	55		44 - 40	0	45	0.0
Gem. lage SpO2 (%)	81.2		39 - 35	0	40	0.0
Gem. lage SpO2 < 90%	80.7		34 - 30	0	35	0.0
Hartfrequentiegegevens						
Gem. hartfrequentie (slagen/min)	61.7					
Lage hartfrequentie (slagen/min)	25					

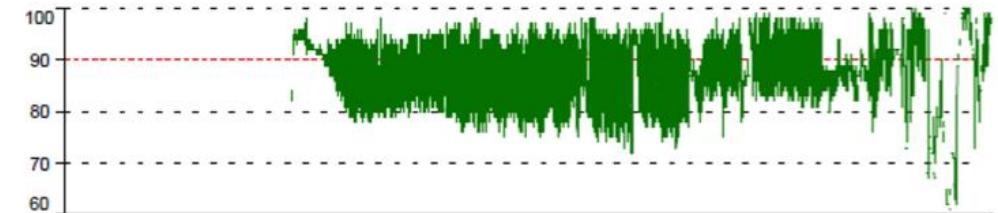
Analyseparameters

Desaturatie-event: daling van SpO2 met ten minste 3% voor een periode van ten minste 10 seconden.

Hartfrequentie-event: Verandering in frequentie van ten minste 6 slagen/min voor een periode van ten minste 8 seconden.

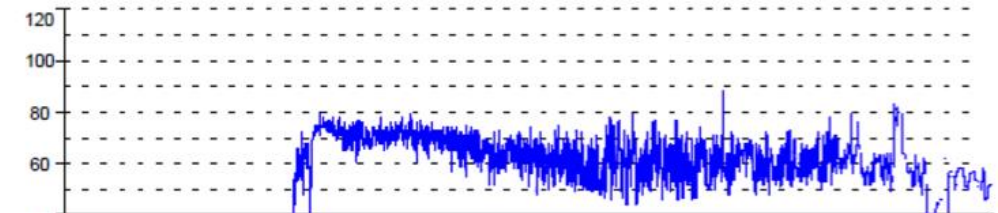
Grafisch overzicht

SpO2 (10 % per sectie)

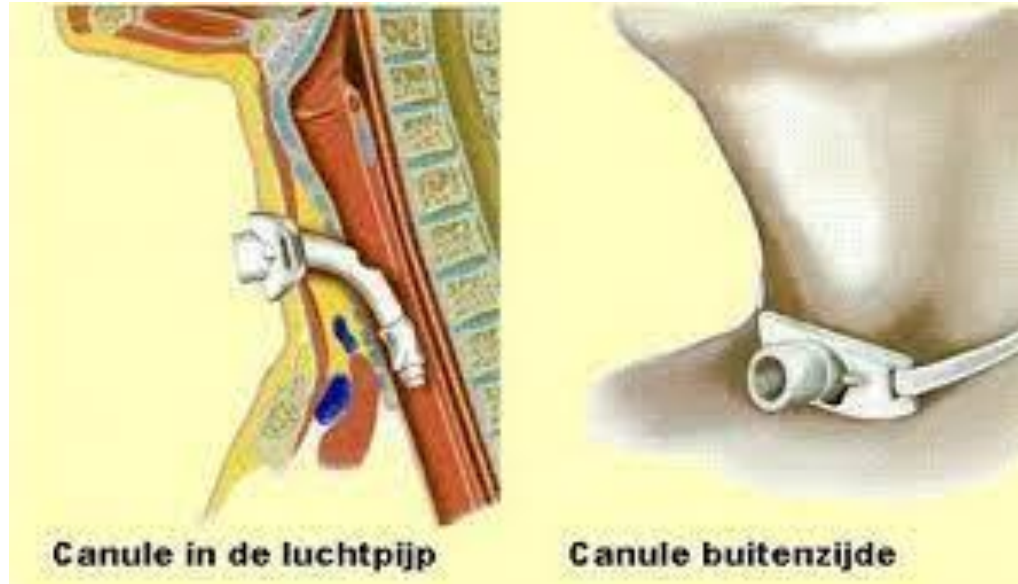
Event

Hart- (10 Slagen/min per sectie)

Event

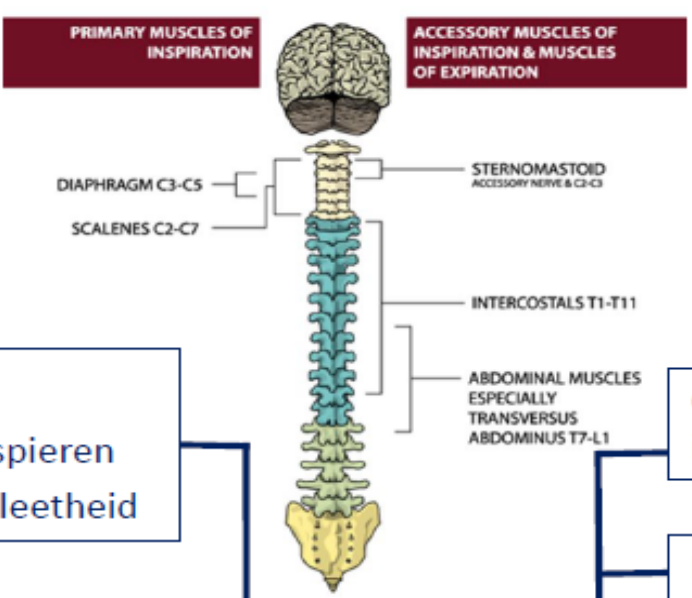
Slikken en Tracheacanule

RJNDAM

Dwarslaesie

Motorische uitval

- (hulp) ademhalingspiers
- Laesiehoogte/compleetheid

Sympaticus ↓

Comorbiditeit ribfracturen, lokale immobilisatie, inactiviteit

Premorbide aandoeningen astma, COPD, obesitas, roken

slikken

canule

zit/lichouding

(diep) inademen ↓ + hoest ↓

Thorax rigiditeit

Compliantie longen ↓

Slaapapneu

Hypoventilatie $O_2 \downarrow, CO_2 \uparrow$

Sputumretentie, atelectase

Longarts/CTB

Pneumonie

(nachtelijke) beademing

Prevalentie 36-83%

Behandelen / Preventie

Prevalentie 25-45%

RJNDAM

Verder verdiepen

- Handleiding Rijndam
- NVDG richtlijn (2017)
- Handboek Dwarslaesierevalidatie (2016)
- <http://www.elearnsoci.org> (ISCOS-site)
- Ziekenhuisprotocol Dwarslaesie (NVDG)
- Veldnorm Chronische beademing (2012)
- <http://www.scionn.nl/RefCalc.xls>

Voorkomen pneumonie bij hoge dwarslaesie

Uitgangsvraag:

Hoe kan pneumonie bij hoge dwarslaesie het beste voorkomen worden?

Aanbeveling:

Bepaal de longfunctie met ten minste FVC, FEV1, PEF en PCF bij risicopatiënten (laesieniveau hoger dan T12) gedurende het eerste jaar na ontstaan van de dwarslaesie bij opname in het revalidatiecentrum, elke zes weken tijdens de klinische revalidatieperiode en vervolgens bij voorkeur jaarlijks.

Leer patiënten technieken om de hoestkracht te vergroten bij zwakke hoest (PCF <270l/min).

Start met airstacken al dan niet in combinatie met manuele hoestondersteuning bij een PCF <270 l/min of VC <50% of VC <1,5l L driemaal daags 10 tot 15 keer.

Overweeg op een hiermee ervaren afdeling het inzetten van de mechanische insufflatie-exsufflatie therapie indien de PCF >270 l/min door middel van airstacken en manuele hoestondersteuning niet bereikt wordt en bij een PCF van <160 l/min.

Overweeg het gebruik van een elastische buikband op basis van een longfunctieonderzoek zittend met en zonder buikband.

Vaccineer patiënten met een beperkte longfunctie ten gevolge van een dwarslaesie tegen influenza.

Overweeg training van de ademhalingspijnen (inspiratory en/of expiratory muscle training; normocapnische hyperventilatie; buik- en pectoralisspijnertraining door middel van elektrostimulatie) bij patiënten met een dwarslaesie boven T12.

Overweeg bij tetraplegie met een restrictief beperkte longfunctie en tekenen van obstructie het gebruik van beta-mimetica.

Van aanbevelingen waar geen implementatietermijn bij staat, wordt verwacht dat zij binnen een jaar na publicatie van de richtlijn geïmplementeerd kunnen zijn.

Recente dwarslaesie >T12; bij opname in het revalidatiecentrum

Anamnese en lichamelijk onderzoek

STANDAARD
vitale functies; temperatuur
pre morbide longaandoeningen*
beloop ziekenhuis en co-morbiditeit tracheaanule
rookhistorie*
algemeen activiteitsniveau*
kwaliteit longen (auscultatie)
sputumproductie
ademfrequentie, patroon en ritme
functie (hulp)ademspieren
Hoestfunctie
slikfunctie
slaapkwaliteit en vermoeidheid

EXTRA
X-foto bij verdenking atelectase, pneumonie

Longfunctie / ventilatie

STANDAARD
FVC*, FEV1*, FEV1/FVC, PEF met spirometer

EXTRA
MIP testen bij FVC<80%
PCF testen bij PEF<270l/min

Gasuitwisseling

STANDAARD
pO2 in rust en tijdens slaap met puls-oxymeter
Tekenen van hypercapnie (hoofdpijn, bewustzijnsdaling)

EXTRA
pCO2 (slaap) met capnograaf of bloedgasanalyse
Transcutane pCO2 (CTB) bij tekenen van hypercapnie
Poly(somno)grafie (CTB) bij DI>15/h of slechte slaapkwaliteit of vermoeidheid

INTERPRETATIE BEVINDINGEN

BEHANDELING *overweeg bij*

Roken: voorlichting, hulp bij stoppen
COPD: luchtwegverwijders
Tracheaanule: zorg en decanuleren
Inactief: adem oefeningen, activeren
Pneumonie: AB + intensieve longzorg (vernevelen, airstacken, comprimeren)
Taai slijm: vernevelen NaCl, n-acetylcysteine
Slikproblemen: logopedie, sonde

BEHANDELING *overweeg bij*

FVC<80%: houding, adem oef, buikband, activeren
FVC<50% of < 2,0L: airstacken
FEV1/FVC<70%: luchtwegverwijders
PCF<300l/min: (zelf)comprimeren, krachttraining
PCF<270l/min: airstacken, comprimeren
PCF<160l/min: hoestmachine, uitzuigen
MIP<80cmH2O: IMT

BEHANDELING *overweeg bij*

pO2 overdag< 93%: zuurstof
OSAS (AHI>15/h): CPAP via longarts
CSAS: behandeling via CTB
pCO2>45mmHg: beademing

RJNDAM

RJNDAM VERBAAS
JEZELF

Vragen?

RJNDAM